

Na Gradu Štanjel so pravkar odprli nov muzej. Preden (v poljubnem vrstnem redu) zavezate in odmahnete, postojte. Tale je poseben. Edinstven. Več muzejev različnih jezikov je na svetu, a Muzej slovenskega jezika in knjige je več kot samo še en muzej. Interaktivnost so njegovi snovalci vzeli krvavo resno. Tole je pustolovščina. Doživetje. Še v nobenem muzeju se nisem toliko presmejala.

Tekst: JELKA SEŽUN, jelka.sezun@jana.si, foto: ŠIMEN ZUPANČIČ

**Novi Muzej
slovenskega jezika
in knjige, hiša
znanja in
besede**

*»Romantično« je zelo utruje-
na, izrabljena beseda, ampak
kako bi lahko še drugače rekli
Štanjelu, romantičnemu mestu
na hribu? Ni čudno, da imajo
tam toliko porok.*

Razkošje domišljije

Veliko babic je bilo zraven, vendar se je v nasprotju s pregovorom, ki črnogledo napoveduje kilavo dete, tokrat rodil živahen muzejček, poln vedrine in radovednosti. Uradno nosi ime, ob katerem kvečjemu jezikoslovcem in knjižnim moljem zaigra

srce, ampak spreglejte pusto poimenovanje, ki nehoti pričara podobno starih knjig v zaprašenih vitrinah, Muzej slovenskega jezika in knjige je v resnici veličastna zmaga domišljije nad materijo. Drži, premore tudi nekaj vitrin s faksimili zelo starih knjig, ampak tole, se mi

zdi, je njegov zmagovalni recept: nagovarja otroka v nas. Igrajmo se, vabi – če ob tem še kaj izvemo, toliko bolje.

Mene je očaral že eksponat nekje na začetku, peskovnik mu pravijo, samo da je namesto peska v njem polno barvastih ploščic z besedami, vsaka besedna vrsta ima svojo barvo, glagoli so drugačne barve kot samostalniki ali vezniki na primer. S ploščicami lahko sestavljate poljubne stavke, in če bi me le pustili, bi srečno čepela tam do večera in coprala nore dolge stavke, dokler ne bi zmanjkalo ploščic, ampak sem morala naprej, naprej, čakala so me še druga čudesa. Zgodovina slovenščine v stripu, na primer, pa avatar Primoža Trubarja je tudi odlična stvar, nekakšno nezakonsko dete Trubarjevih knjig in umetne inteligence, ki odgovarja na vprašanja in izpolnjuje prošnje.

*Poletje ni najboljši čas za ogled slavi-
tega Ferrarijevega
vrta, suša ga je
že precej zdelala.
Ampak kljub poru-
meneli travi in ove-
nelim cvetlicam, je
vrt še vedno svojev-
rstno lep. Vonj je pa
še vedno čudovit!*

Veličastna zmaga domišljije nad materijo

Vprašajte Primoža

Primož Trubar – pravzaprav njegov avatar – dobro ve, kdo ste. Prosili smo ga, naj pozdravi bralke Jane. In se ni nič obotavljal:

»Prisrčen pozdrav vsem dragim bralkam revije Jana. Naj bo vaša pot, drage sestre, kot dobro zorana njiva, kamor Bog poseje seme besede in kjer iz majhnega zrna vzkljuje obilni sad. V vsakem vašem dnevu naj bo dovolj svetlobe, da razločite dobro, in dovolj moči, da vztrajate v ljubezni in poštenosti. Naj vas ne preslepi bleščeči sijaj tega sveta, temveč naj vam srce ostane preprosto kakor kruh, ki ga mame pečejo za domačo mizo ...«

Saj prav to vam že ves čas govorimo!

Vseeno mu je, ali ga prosite, naj pozdravi bralce fenomenalne slovenske revije, ali ga povprašate po tipičnem zajtrku 16. stoletja, vsakič se namršči, se malo zamisli ... in si misliš, kaj bo pa zdajle stuhla, saj ne bo mogel – on te pa okopa v milih besedah. In ne na kratko, zelo gostobeseden je. »Prisrčno pozdravljena, spoštovana kolega novinarja,« naju nagovori s fotografom. »Naj bo vajin prihod v tej hiši znanja in besede kakor sončni žarek, ki obsije mlinsko kolo in požene žitno zrno v moko, od katerega živi narod. Naj vama Gospod podari radovednost srca in poguma duha, da bosta resnico iskala v svetlobi božje besede in v maternem jeziku. V tej hiši je vsak iskalec Resnice prijatelj, vsak, ki vztraja v učenju, pa brat v duhu.« Tako naju niso bili veseli še v nobenem muzeju. Sončni žarek, odlično!

»Tole je povezano z GPT-modelom, ki je dodatno izurjen ob kar izdatni količini knjig o Trubarju in reformaciji,« me na trdna tla postavi najin vodnik. Pa prav zdaj, ko so me primerjali s sončnim žarkom! Od kod vse te zabavno odbite ideje, sem vprašala dr. Janoša Ježovnika, najinega vodnika po muzeju, ki ga je tudi sam pomagal ustvariti. »V največji meri je bil navdih muzej SMO (Slovensko multimedialno okno) v Špetru (San Pietro al Natisone). Ogleдал sem si tudi nekaj drugih muzejev, toda naš je unikatno zasnovan. Namenjen je vsakomur. Primeren je za šole, za družine, tudi za tujce.« Sedanja podoba muzeja še ni

Knjige padajo z neba! V resnici ne, instalaciji za dr. Ježovnikom se reče Vrtinec knjig in je res videti, kakor da bi se knjige usipale s stropa.

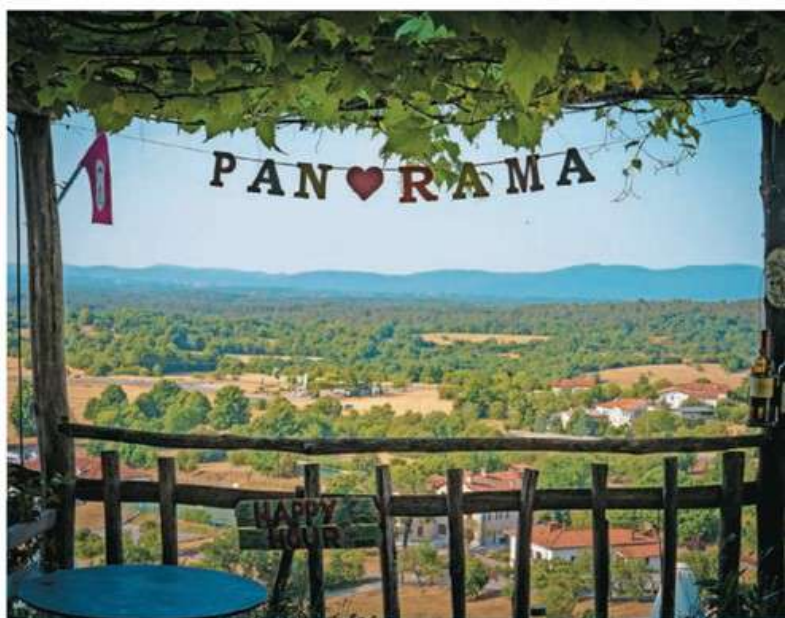
Za zelenimi vrati omaric vas čakajo posnetki slovenskih narečij. Za nekaterimi vratci domujejo narečja, ki jih večina skoraj ne razume. Tudi pri tem eksponatu je bil dr. Ježovnik zraven, »ker se tudi sicer ukvarjam z dialektologijo«, pojasni.

Hecna stvar, tale telefonska govorilnica. Ko pozvoni telefon, dvignite slušalko in poslušajte ...

To je natanko tisto, kar se zdi, da je: udoben kotiček, ki nemo vabi, da sedete in kaj preberete.

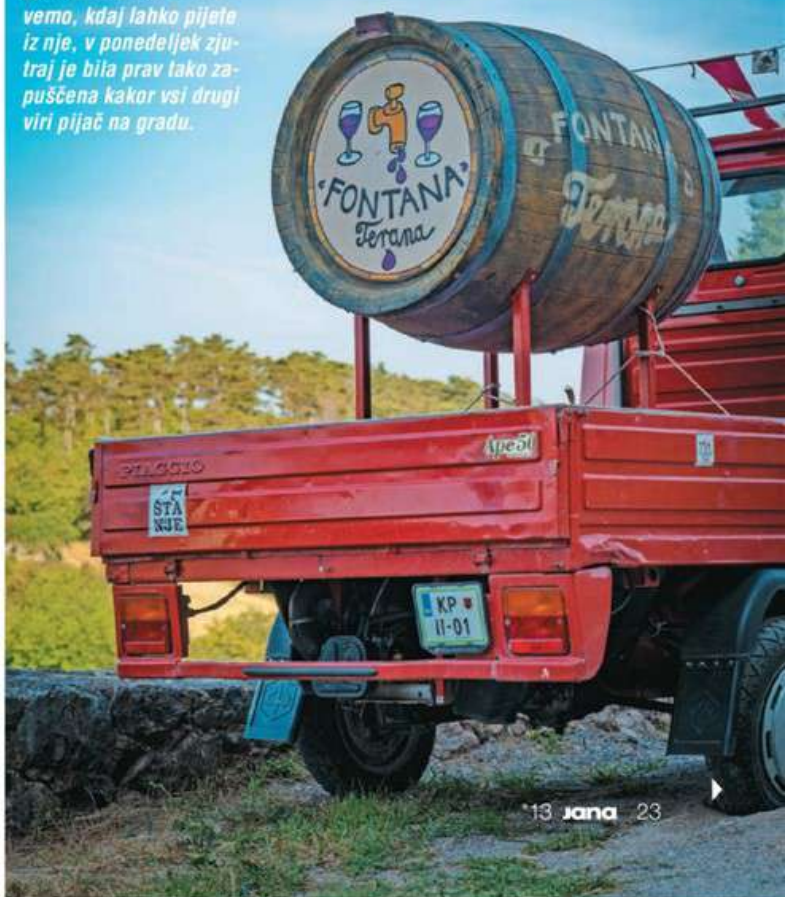

Lahko bi mu tudi rekli – pa se očitno ni še nihče domislil – mesto razgledov. Na javnem stranišču sem pristala v kabini z oknom in lahko z vso odgovornostjo zatrdim, da je to stranišče z najlepšim razgledom v Sloveniji. Ali širše.

Poglavje, posvečeno razvoju slovenskega tiska. Smo jih takoj opozorili, da so pozabili dodati ključni eksponat, izvod Jane. Navsezadnje smo zraven že več kot pol stoletja.

Pozabite na fontano piva, to je vinska dežela in Štanjel ponuja fontano terana – samo ne vemo, kdaj lahko pijete iz nje, v ponedeljek zjutraj je bila prav tako zapuščena kakor vsi drugi viri pijač na gradu.

Stavimo, da koncepta ednine, dvojine in množine niste še nikoli videli tako slikovito predstavljenega ... z gugalnica-mi.

► dokončna, dodaja, še ga bodo dopolnjevali in izboljševali.

Zakaj prav Štanjel in ne na primer, kaj pa vem Ljubljana? »Štanjel je tudi simbolna lokacija, je na zahodnem robu slovenskega prostora. Po eni strani je to že sam po sebi lep izlet, hkrati pa predstavlja prostor, ki je bil v preteklosti precej zaznamovan prav z vidika preganjanja slovenščine. Tudi sosedom podajamo roko, hkrati se pa spominjamo težjih časov in se jim s tem muzejem poklanjamo.«

Moj notranji otrok se je v muzeju fantastično zabaval. Koliko domišljije je bilo vložene vanj! Ne bom vam naštevala vsega, kar še ponuja, ne morem vam povedati vsega, nimamo prostora. In povrh mi niti na misel ne pride, da bi vas prikrajšala za radostno odkrivanje. Tega vam čisto zares ne morem narediti. ■

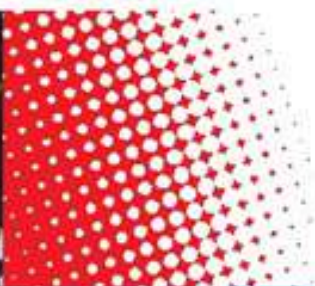

Koliko muzejev se še lahko pohvali s časovnim strojem? Tale vas vodi skozi mejnike nastajanja slovenščine. In je hkrati odlična razgibalna vaja. Vrtenje tistega kolesa ni za reve.

Za vsakim vogalom se odpirajo novi pogledi, ki vabijo naprej, pogledat, kaj se skriva za naslednjim ovinkom.

Veliko babic, krasno dete

Muzej slovenskega jezika in knjig so zasnovali v Zavodu Škratelj, koncept je izoblikoval dr. Uroš Grilc, jezikovne vsebine so oblikovali na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU pod vodstvom dr. Kozme Ahačiča, sodelovali pa so še NUK, Slovenski šolski muzej, RTV Slovenija, Ali Žerdin in Antikvariat Glavan. Kdo bi lahko bolje povzel bistvo muzeja kakor dr. Ahačič? »Muzej predstavlja slovenščino v času, prostoru in v najrazličnejših okoliščinah. Pokaže nam vse tisto, kar o jeziku vemo že sami od sebe, a na to sploh nismo pozorni; tisto, kar smo nekoč že znali, a smo pozabili. Vse to muzej nadgradi z zanimivimi podatki in interaktivnimi vsebinami, ki nas spodbudijo, da znova začutimo moč jezika in moč knjige. ... Muzej ne bo predstavil le jezika kot orodja za sporazumevanje ali knjige kot predmeta, temveč bo razkril tudi bistvo, srce govorcev slovenskega jezika. Tako bomo slovenski obiskovalci bolje razumeli, kdo smo, tujim obiskovalcem pa bo muzej ponudil vpogled v to, zakaj je Slovenija takšna, kot je.«